

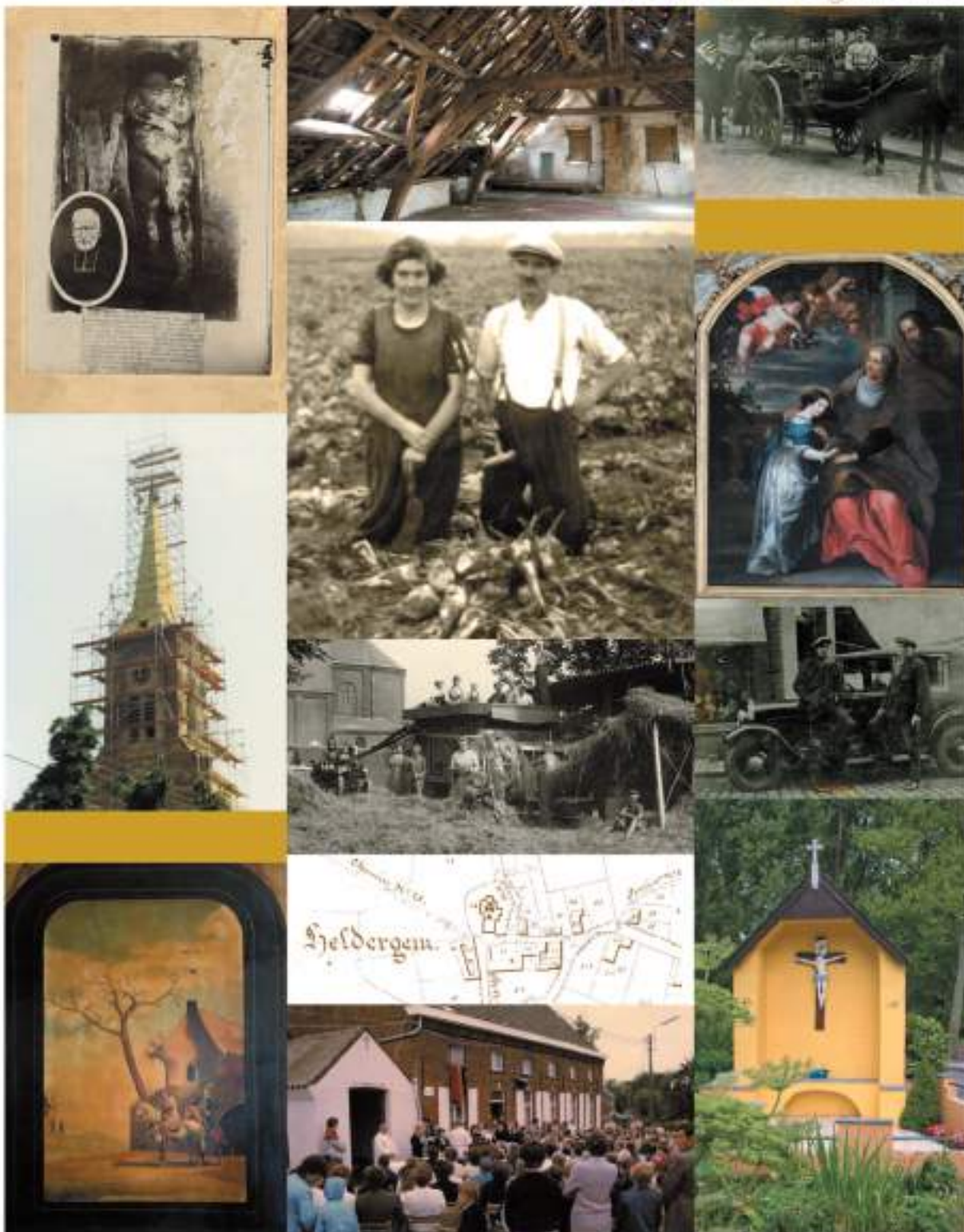
Nummer 3 - jaargang 39 - 2019 - juli, aug., sept.
Afgiftekantoor: Achterstraat 1, 9450 Haaltert

België - Belgique
PB
9450 Haaltert
3/5008
P 005370

Redactie: Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Verantwoordelijke uitgever: Willy De Loose

HEEMKUNDIGE KRING

Haaltert & deelgemeenten

Werkgebied: Denderhoutem, Haaltert,
Heldergem, Kerksken, Terjoden

Heemkundige Kring Haaltert

3-maandelijks ledenblad
39e jaargang 2019 - nr. 3

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Voorzitter - Secretariaat
Willy De Loose
0472 809 912

Medewerkers:

Denderhoutem:

Luc Pots
Hans Sonck

Haaltert:

Wim Allaer
Toon Bockstaele
Jan Paul De Graeve
Rik De Schepper
Raf Hendrickx
John Scheerlinck
Marc Stalpaert
Christophe Provost
Staf Versavel

Heldergem:

William Minnaert
Tony De Rijck - taalcorrector

Kerksken:

Joris De Kegel

Documentatiecentrum:

Warandegebouw
Sint-Goriksplein 17 A - 9450 Haaltert
Elke donderdag van de maand,
van 10 tot 12 uur, uitgezonderd
juli en augustus en feestdagen
en op afspraak (0472 809 912 - info@hkhaaltert.be)

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert

Lidmaatschap: € 15

Steunend lid: € 20 - Erelid: € 25

Rek.nr. BE40 4395 0830 6163

Heemkundige Kring Haaltert

E-mail: heemkundigekringhaaltert@gmail.com

Website: www.hkhaaltert.be

 Heemkundige Kring Haaltert

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn/haar teksten. Teksten mogen overgenomen worden mits bronvermelding. HK Haaltert is lid van 'Heemkunde Oost-Vlaanderen'.

Met de steun van de provincie Oost-Vlaanderen
en van de gemeente Haaltert.

Redactioneel

'40-'45

Met de wijsheid van nu met de bril van toen.

De herdenkingen van 100 jaar WO I zijn nauwelijks voorbij of de volgende staan al voor de deur. In 2019 en 2020 herdenken we 75 jaar einde van de Tweede Wereldoorlog. Luc Pots - zelf "babyboomer" - vond het absoluut interessant om de oorlogsverhalen van de mensen uit Denderhoutem te bewaren voor de volgende generaties en ze te plaatsen in het ruimer kader van de Tweede Wereldoorlog in onze gemeenten. Het resultaat van het moeizaam in elkaar passen van tijdens zijn zoektocht teruggevonden feiten en feitjes is zijn boek "ATOM '40-'45 - Denderhoutem tussen wit, zwart en grijs". Hij onderzocht de leefomstandigheden van "de meesjken van Atom" en stuitte op inzichtelijke verbindingen waarom de enen wel en de anderen niet collaboreerden. Zijn besluit is dat niet alles zomaar zwart-wit was maar meestal onopvallend grijs in een tijds kader waarin bepaalde keuzes werden gemaakt die achteraf fout bleken te zijn geweest. Vandaar dan ook de ondertitel van het boek "Tussen Wit, Zwart en Grijs". Het boek heeft helemaal niet de bedoeling oude wonden open te rijten of gemaakte keuzes te vergoelijken maar wel om er op een volwassen manier over na te denken.

Inhoud:

De mobilisatie, Angst: de Duitse inval 10 mei, De mannen van Atom en de Achttiendaagse Veldtocht, De Krijgsgevangenen, De eerste bezettingsmaanden, Aanpassing, medewerking of collaboratie?, De rantsoenering, De zwarte markt, Het afgebrande "zegelkeskot", De beginjaren van de bezetting, "Klein Duitsland", Bezetting en collaboratie, De politieke, militaire en economische collaboratie, Weerstand en Verzet, Atomse verhalen, De Bevrijding, Wat niet had mogen gebeuren..., De officiële repressie, "D'Ollandere" in Atom, Liefde tijdens de oorlog, 1945: en zo duurt de oorlog voort..., Na de oorlog.

Het boek (224 blz – formaat A4 - kost € 20 eventuele verzendingskosten € 4) zal in Denderhoutem voorgesteld worden op 8 mei 2020, de 75ste verjaardag van het officiële einde van de oorlog. Wie vooraf intekent door overschrijving op rekening BE40 4395 0830 6163 van de Heemkundige Kring Haaltert met vermelding "ATOM WO II" wordt uitgenodigd op de voorstelling. Het boek wordt gratis bezorgd in de Haaltertse deelgemeenten. De eventuele opbrengst gaat naar het WOLOF-project Senegal van pater Herman De Vriendt (Denderhoutem).

In memoriam

Paul Ghijssels

Aalst, 28 juni 1939 - Haaltert, 18 juli 2019

Zacht heb je afscheid genomen van deze wereld en je verdween 'met de gloed van de zonsondergang' zoals Tagore, één van je favoriete dichters het verwoordde.

Je leven was een zoektocht en strijd om de solidariteit op 'onzen bol', om je formulering te gebruiken.

Het was een trektocht van 'pool tot evenaar'.

De begrippen 'verenigd' en 'internationaal' waren je motieven, maar ook de plaats van Vlaanderen in de wereld genoot je interesse.

De Denderstreek, je geboortestek, lag je nauw aan het hart. Dat bewijst de verbondenheid met onze vereniging in de loop van het 40-jarig bestaan.

Wij danken je, voor je steun, voor je vriendschap en sympathie.

Goeie vriend, het ga je goed.

Namens de voorzitter en medewerkers van de Heemkundige Kring Haaltert.

*Bloemen wit geel groen
Op 't uitgestrekte kerkhof stil en verlaten
tussen duizend en één graven
plots
een zee van bloemen
wit geel groen.
Op roerloze linten
verbergend de bruine aarde
verbergend jouw graf
zoveel lieve woorden
brengend een laatste groet.
Ik buig het hoofd
zwaar van pijn
bij 't aanschouwen onderaan het naakte kruis
jouw foto
kleurrijke vrolijke zanger
gitaar in de hand
speelse hoed breed omrand.
Mis de warmte van de zomerzon
door koele kilte verdreven.
De zon, zij zal wederkeren.*

Nera Redant

Oiljters klappen

Kasen

Kousen zijn handige (!) kledingstukken. Maar dat ze ook veelzijdig zijn, heb ik lang niet vermoed. Er zijn immers “babbelkassen” en “piskasen” en “snoepkassen”, zelfs “muëskasen” (manlijk: “muëspotten”). De redactie wacht op uitleg over wat babbelen en pissen en snoepen en morsen met kousen te maken hebben.

Skieën

“t Moet em ivest skieën” wordt gezegd om de knoop die doorgehakt is te verklaren. Toen het niet duidelijk was waar de scheiding lag, werd beslist de grens te trekken. Als men van iets genoeg heeft of iets mag stoppen, geldt ook “t moet em ivest skieën. Dat heeft zeker niets te maken met een sporttak of een winteramusement. Zelfs voor Coucke “me zen sleerboënen”, “moe ‘t em da ivest skieën”.

Blieëk

Niet altijd kan de gezondheidstoestand verborgen worden. De kleur van het gelaat verraadt soms de gesteldheid of ongesteldheid. Maar als we in Haaltert zeggen: “t Kindj zie blieëk”, gaat dat niet over gezondheid. Dan is het spel zo goed als zeker verloren. Het zijn niet de spelers die hun kleur verliezen maar het kind. Toch kan dat kind nog blozend verschijnen bij een volgend gewonnen spel want soms is het heel spannend en dan zeggen we : “t Kampt da ‘t best”.

Regels

Regels gelden doorgaans om willekeur te beteugelen. Al te veel veranderingen wekt onzekerheid en maakt regels onmisbaar. Waarom staan zowel “regels” als “veranderingen” dan allebei evenwaardig voor “maandstonden”?

Bees

Dat bessen best lekker zijn, is duidelijk, maar is dat lekkers de reden waarom wij een kus ook “een bees” noemen?

Snoër

Een “snoër” kan ook een darm zijn want de snaren van een viool kunnen bewerkte darmen zijn. Het is dus logisch dat we spreken van de “snoëren” van geslachte dieren hoewel dat weinig klankrijk is

HERDENKING 75 JAAR BEVRIJDING WO II

Deze turbulente periode zal in ons land niet onopgemerkt voorbijgaan. De Heemkundige Kring i.s.m. het Oorlogsmuseum WO II wijdt een tentoonstelling aan de gebeurtenis, waarbij accenten worden gelegd op de situatie in onze regio. Talrijke unieke foto's met verklarende teksten geven ons een duidelijk beeld van de vier oorlogsjaren en de vreugde van de Bevrijding. De tentoonstellingsborden zijn geplaatst in het Warandepark langs de Achterstraat, tussen de bibliotheek en het Warandehuis, vanaf nu tot eind oktober. De eerste zondag van september en oktober is het oorlogsmuseum WO II eveneens toegankelijk van 10 tot 14 uur.

Documentatiecentrum

Wij danken:

Herman Roels, Aalst: bidprentjes.
Suzanne De Kerpel, Haaltert: bidprentjes.
Paul Ghijssels (†), Haaltert: foto's.
Dirk Vijverman, Haaltert: documenten WO II.
Marijke Boonen, Kerksken: bidprentjes.

Ter herinnering:

het documentatiecentrum is toegankelijk elke donderdag van 10-12u (uitgezonderd vakantieperiode en feestdagen) en op afspraak (0472 809912). Gesloten op zondagvoormiddag.

Felicitaties:

oprechte gelukwensen aan drie kranige dames die de kaap van de 100 bereikten:

- Paula Van der Gucht, ° Denderhoutem, 4 juni 1919, wed. van Achiël Temmerman.
- Amandine Temmerman, ° Haaltert, 29 augustus 1919, wed. van Juliaan De Waegeneer. Zij was één van de eerste bestuursleden van de Heemkundige Kring.
- Elodie Deleenheer, ° Haaltert, 8 september 1919, echtg. van Omer Roelandt.

Ze zijn de nrs. 26, 27 en 28 in onze Haaltertse deelgemeenten sedert het geboortjaar 1787!

Erratum:

Lees in vorig nummer op blz. 3, In memoriam, 7e regel: Baljuwweg i.p.v. Burchtweg.

Kermisactiviteit gestoord – Haaltert 28 augustus 1944

Luchtaanval van Amerikaanse Thunderbolt jachtvliegtuigen, crash Messerschmitt type ME-262

Eind jaren '90 kreeg ik een merkwaardig verhaal te horen van wijlen een vriend- en oud-politieagent Gustaaf Muylaert, alias 'Staaft de champetter', omtrent een Duits vliegtuig dat neergeschoten werd door Amerikaanse jachtvliegtuigen, en crashte in de Kruiskouter (omgeving kerkhof). In 1996 verscheen een boek '40-45 boven Schelde, Dender en Durme', (1) waarin dit merkwaardig treffen tussen Amerikaanse jachtvliegtuigen en een Duits experimenteel straalvliegtuig te Haaltert beschreven werd.

Verder onderzoek bracht mij in contact met de gepensioneerde Amerikaanse piloot Lt. Fred Bolgert, één van de vier Thunderbolt piloten, die betrokken was bij de aanval op het Duitse straalvliegtuig type ME-262. Fred Bolgert bezorgde mij

Schepen Wim Allaer, Attaché USA Ambassade Colonel Peter Misuinas en piloot Wayne Coleman.

een aantal foto's van zichzelf en zijn drie collega's piloten, waarvan hij en zijn collega Lt. Wayne Coleman nog in leven waren. Hij vermeldde tevens zijn vriendschappelijke briefwisselingen-contacten die hij had, eind de jaren '90, met de Duitse piloot Rony Lauer.

Wayne Coleman was 60 jaar later, op zaterdag 27 augustus 2005 aanwezig op de herdenkingsplechtigheid aan het kerkhof te Haaltert.

Tekst onder foto: Schepen Wim Allaer, Attaché USA Ambassade Colonel Peter Misuinas en piloot Wayne Coleman.

Het strijdtoneel te Haaltert

De Duitse piloot Oberfeldwebel Hieronymus Rony Lauer vertrok omstreeks 18.25u. met zijn straalvliegtuig type ME-262A-2a 'Schwalbe', romPCODE 9K+GL, I Gruppe Kampfgeschwader 51, van uit Laon-Athies (Fr.) naar de basis Chièvres (België). De reden van dit overhaast vertrek: de geallieerde troepen naderden Parijs, m.a.w. de bevrijding was op komst. Het vliegtuig maakte deel uit van Duitse geheime experimentele straalvliegtuigen.

Bij het opstijgen bemerkte Lauer dat het landingsgestel deels uitgeklapt bleef waardoor het toestel onvoldoende snelheid kon halen. Deze Duitse toestellen kampten meermaals met technische problemen, o.a. het landingsgestel dat meermaals faalde.

In de omgeving van Dendermonde werd het Duits straalvliegtuig, met leisteel blauwe kleur, opgemerkt door vier Amerikaanse Thunderbolt-jachtvliegtuigen (82 nd. Fighter Squadron, 78th. Fighter Group-basis Duxford-Engeland) met als piloten: Major Joseph Myers, Lt. Manford Croy, Lt. Fred Bolgert en Lt. Wayne Coleman.

Via radiocommunicatie tussen de vier Thunderbolt piloten ontstond er enige verwarring omtrent de identificatie van het straalvliegtuig dat geen Duitse kentekens vertoonde, en omtrent het feit dat het vliegtuig zich voortbewoog zonder de klassieke propeller, aangedreven door een jet-propeller (straalvliegtuig). Major Myers,

Major Joseph Meyers en Manford Croy claimden deze aanval en crash van de ME-262.

Het straalvliegtuig werd de dag nadien ontmanteld. De romp en vleugels werden weggevoerd door de Duitsers.

de leider van de Thunderbolts, herinnerde zich eerder een briefing (met foto's) waarop een experimenteel Duits straalvliegtuig te zien was.

Rony Lauer wist dat hij in een penibele situatie zat en probeerde een noodlanding te maken om te ontsnappen aan de aanval van de Thunderbolts. Hij zette een landingsmaneuver in, boven Haaltert, vliegrichting de Kruiskouter (Diepeweg). Uit de vertrouwelijke 'after action rapporten' van Major Myers is vast te stellen dat hij zelf de aanval inzette en leidde op het Duitse toestel. Myers opende het vuur met zijn boordmitrailleurs. De kogels troffen de romp en motoren van de ME-262 voor deze de grond raakte, waarop brand ontstond. Lt. Fred Bolgert overvloog eveneens de gecrashte ME-262 en vuurde ook een salvo af op het brandende vliegtuig. De Duitse piloot kon bij de crashlanding in allerijl de cockpit openen en zich verbergen tussen het loof van de aardappelen. Lt. Manford Croy scheerde op zijn beurt over de neergestorte ME-262, beschoot deze en bemerkte de wegvlochtende piloot waarop hij een aantal salvo's schoot in zijn richting. Lauer bleef schijn dood liggen, waarop de Thunderboltpiloten hun aanval beëindigden en terugkeerden naar hun basis Duxford in Engeland.

Rony Lauer werd na de crash overgebracht naar de Nederlandse basis Volkel en bleef verder piloot tot april 1945. Hij was o.a. actief met een ME-262, bij de aanval op de brug van Remagen, maart 1945. Na de oorlog, vanaf 1948, werkte hij bij de Duitse spoorwegen. In 1960 werd hij leraar in het technisch onderwijs. In juli 1941 had hij een broer verloren aan het Oostfront, een zus stierf als oorlogsverpleegster in de omgeving van Warschau. Pas in de herfst van 1945 vernam hij in een Duitse krant dat een zekere Major Joseph Myers zijn straalvliegtuig beschoten had te Haaltert. Rony Lauer stierf in Kirchain (D) in 2002 op 82-jarige leeftijd. Hij behoorde tot één van Duitslands beroemde 'azen'.

Dirk Vijverman

Bronnen:

- 1- *De Decker en Roba, '40-45 boven Schelde, Dender en Durme, De Krijger 1996*
 - 2- *Confidentieel rapport Major Joseph Meyers, 28 augustus 1944*
 - 3- *Briefwisselingen/contacten Lt.(ret.)Fred Bolgert en Lt.(ret.)Wayne Coleman*
 - 4- *Diverse specifieke internetsites omtrent de crash te Haaltert*
 - 5- *In de voetsporen van D-Day, Philip Freriks*
 - 6- *Contacten met weduwe Frau Eleonore Lauer*
 - 7- *Getuigenverklaring Gustaaf Muylaert en Paul Temmerman (bezit een aantal hulzen van het afweergeschut)*
- Meer informatie en documenten in het WO II museum, Sint-Goriksplein, Haaltert*

Duitse piloot Ronny Lauer († 2002)

Het mysterie van de verdwenen Atomse kasteelhoeve of het omwald pachthof

Toen ik jaren geleden schoorvoetend begon met mijn zoektochten in het verleden van Denderhoutem kreeg ik van mijn dochter een replica op groot formaat cadeau van de *Caerte ende discriptie figurative vande gheel den Lande van Aelst*.

Deze prachtige gedetailleerde kaart, getekend door **Jacques Horenbault** in 1596, is in de loop der jaren één van mijn favoriete werkinstrumenten geworden. Ik maak ook dikwijls gebruik van verschillende andere figuratieve (al dan niet gedigitaliseerde) kaarten van het Land van Aalst zoals de **Sanderus Alostanae**-kaart van 1644 het tweedelig historiografisch en cartografisch pareltje van Antonius Sanderus (1586-1664) waarin hij het graafschap Vlaanderen beschrijft met zijn steden, dorpen en mensen, de beroemde "**Carte des Pays-Bas**" (kaart van de Nederlanden) van Eugène Henri Frickxkaart van 1712, de (jammer genoeg) weinig gekende **Kaart van de Franse ingenieurs-geografen**, ook wel Villaretkaart genoemd uit 1745, de **Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden van Graaf De Ferraris** van ± 1770 en de historische **Generaele caerte van den Lande van Aelst** van de Gentse landmeter **Jacobus Josephus Lecler** van 1784.

Eén detail op de Horenbaultkaart fascineerde mij onmiddellijk: een duidelijk groot afgezoomd vierkantig perceel op de vroegere binnenweg langs de Kipsteek van het dorpscentrum van Denderhoutem naar de kerk van Iddergem (waarvan nu nog de Teerlingstraat bestaat) waarboven de moeilijk leesbare vermelding "dheer van beaupré".

Ik kende wel de Cisterciënzerinnenabdij van Beaupré in de omgeving van Grimminge, maar "**dheer van Beaupré**" deed inderdaad de wenkbrauwen fronsen.

Wordt hier verwezen naar de erfgenamen van de rijke weduwe Aleidis, dochter van Nicolaas van Boelare, die huwde met een rechtstreekse afstammeling van Boudewijn VI van Vlaanderen? Het was in alle geval diens dochter (haar tweede echtgenoot sneuvelde in 1204 te Antiochië tijdens de 4de kruistocht) die in 1228 een stuk bos en een stuk weide schonk, om er de abdij Beaupré te Grimminge te laten bouwen.

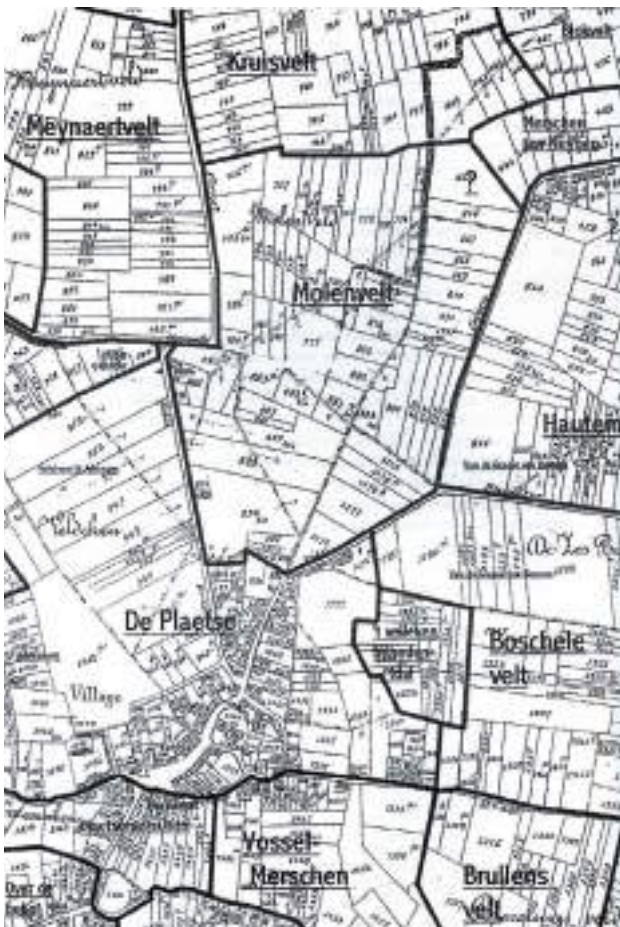
¹ De adel kan op vele manieren worden ingedeeld. Indien niet zelf geboren in een adellijke familie waren hun partners geen edellieden. In het maatschappelijk verkeer deelden zij wel in het aanzien van hun families. Heerlijkheden (met titels "heer van...", "vrijheer van...") zijn niet adellijk, ook al werden ze in het verleden door edelen gedragen.

² DE POTTER Frans & BROECKAERT Jan - *Geschiedenis van de Gemeenten der Provincie Oost-Vlaanderen - vijfde reeks - eerste deel - Gent 1894*

F. De Potter en J. Broeckaert schrijven wel in hun "**Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen**"² dat Denderhoutem "*gedurende lange tijd de verblijfplaats is geweest van verscheidene aanzienlijke geslachten die ofwel een kasteel (één stond er op de binnenweg naar Iddergem) ofwel een groot omwald pachthof bewoonden.*" maar reppen met geen woord over een Heer van Beaupré.

Het koppelen van de oude kaarten aan het *Landboek van Denderhoutem* van Paschier MEGANCK uit 1699 levert doorgaans een echte schat aan informatie op. Dit in goede staat gebleven document bevat een schat aan gegevens van diverse aard. Elk perceel - hetzij akker, bos, weiland, vijver of wat dan ook - van Denderhoutem staat er duidelijk in gedefinieerd. Het boek dateert van 1699 maar is gebaseerd op een (verloren gegane) landboek van de Aalstenaar Gillis Hoeleman van 1650.

Alle percelen worden beschreven aan de hand van hun ligging, de gebruiker, de eigenaar, de aangrenzende eigenaars en de oppervlakte in roeden³; dit ook enkele malen in dw⁴. Een dergelijk document was echt onmisbaar: het was de verantwoorde bron voor de juiste heffing van belastingen, voor leveringskwesties, voor leenverhef, schoofrecht, wettelijke passeringen⁵ e.d.m. ..

Omdat elke gemeente - toen gemakkelijks halve "prochie" genoemd - bestond uit een aantal gehuchten of wijken die soms aanzienlijke afmetingen hadden, werden die dikwijls nog opgedeeld in kleinere eenheden die een specifieke plaatsnaam of toponiem kregen.

Typisch voorbeeld hiervan is Vossel - etymologisch komende van "vossenhol" - en wellicht het grootste landbouwgebied van Denderhoutem dat werd onderverdeeld in Opperste Vossel, Neerste Vossel, Achterse Vossel.

Op die manier telde Denderhoutem ruim honderd plaatsnamen die meestal al heel lang in onbruik zijn geraakt: denk maar aan de poëtisch klinkende namen als het kulputveld, de wuerft, hatemeersch, bosschelleveld of het drabbensveld (dat in de loop der tijden werd vervormd tot Trappersveld.)

Die gedetailleerde beschrijving van de percelen stelt ons wel in de gelegenheid om die toponiemen nauwkeurig te kunnen projecteren op de zeer gedetailleerde kaarten van de Atlas Cadastral Parcellaire - P.-C. Popp - Province de Flandre Orientale - Canton de Herzele - Commune de Denderhautem⁶ waarop niet alleen de grenzen,

³Op de linkerkant van de binnenkoer van het Aalsters stadhuis hangt de Aalsterse lengtemaat Roede ($\pm 5,54$ m). De oppervlakte maat roede wordt gevormd door een vierkant oppervlak met een lengte en een breedte van een strekkende roede zijnde 30,7456 m².

⁴D.W. = dachwand/dagwand. Het verwijst naar de oppervlakte grond die een boer met behulp van een os en een ploeg normaalwijze in 1 dag kon ploegen, dit is ongeveer één derde van een hectare of ongeveer 3300 m². De dagwand is gelijk aan 100 vierkante roeden. De exacte maat van de vierkante roede vertoont echter regionale verschillen. De herleiding tot moderne maatgeving gebeurde op basis van $1 R = 32,5$ m² of ca., zoals hier steeds gebruikelijk was. $1 R = 1/100$ ste van een dachwand.

⁵Wettelijke passeringen heten nu aan- en verkoopakten.

⁶Deze Philippe Christian Popp (1805 - 1879) werkte van 1842 tot zijn dood in 1879 aan de uitgave van zeer gedetailleerde en nauwkeurige kadastrale kaarten van bijna alle Belgische gemeenten. Hierop staan niet alleen de grenzen, waterlopen en wegen aangeduid maar ook alle percelen en gebouwen.

waterlopen en wegen aangeduid staan maar ook alle percelen en gebouwen.

In het Landboek vinden wij geen *Heer van Beaupré* terug maar wel - onder de naam "Grimminge" - 't *Clooster van Beaupré* - met een totaal eigendom van 821 R gelegen op de Meulenkouter en het Opperste Vosselveld. Bij het doornemen van het Landboek van Denderhoutem vinden wij trouwens naast de eigendommen van het klooster van Beaupré ook eigendommen toebehorende aan de Sint Adrianusabdij Geraardsbergen (49ha52a), de Begijnen en de "Juswiten" van Aalst, de Sint Corneliusabdij van Ninove (34ha 76a), de Bijloke Abdij van Gent (35ha 69a), de abdij van Drongen, het Klooster van Melle, de Kartuziers van Herne, 't Susterhuys van Ninove maar ook de Lazerijkapel (Zevenkapel) (3ha 70a 17,5 ca). De middeleeuwse abdijen/kloosters hebben er overal naar getracht om een uitgestrekt grondgebied te verwerven. In een primitieve maatschappij immers was het grondbezit schier de enige vorm van rijkdom. De toestanden in Vlaanderen tijdens de 12de, 13de en 14de eeuw maakten het de abdijen gemakkelijk grote eigendommen te verwerven. Het christendom had diepe wortelen geschoten in alle harten en in iedere stand van de maatschappij.

Vorsten, edellieden en eenvoudige landbouwers wedijverden om, ter ere Gods, een klooster te begiften en zodoende zich, in ruil van hun tijdelijk goed, een eeuwig loon te verzekeren. En - niet onbelangrijk - een verworven prestigieuze titel kon door huwelijk tussen adellijke families en/of erfopvolging ook worden doorgegeven.

Op onze zoektocht in het Landboek vonden wij wel 7.127,5 R (23ha 16a 43,75 ca) terug in eigendom van "*de Heeren van Rotselaar*" maar geen Heer van Beaupré.

Na intensief zoeken naar een Heer van Beaupré kwam ik uit bij ene *Gerard De Vos, Heer van Beaupré en Drumez*, Gouverneur van Espinoy, "afgevaardigde wegens den adellijken stand van het Land van Artois, Lt. Gouverneur van Artois" geboren in 1530 en overleden op 11 januari 1595 in Arras (Atrecht).

Gerard had de titel "*van Beauprez*" geërfd van zijn moeder *Barbara de Blasere, vrouwe van Beauprez* die met zijn vader *Johan de Vos, heer van Herlebout* huwde in 1527. Zij had de titel op haar

beurt geërfd van haar moeder *Adriana de Vos, vrouwe van Ydewalle en Beauprez* (°1475)

Op 10 juni 1556 huwde Gerard met *Ghislaine "Gileintje" Le Martin-De-Mesplau* († 1604), *Vrouwe van Hendecordel*. Hij werd in 1570 vader van *Pieter/Peter De Vos, Heer van Beaupré*, die op 28 november 1600 door Aartshertog Albrecht tot ridder werd geslagen maar in 1611 overleed in Aalst.

Bij *Katharina Cabilliau*, dochter van *Daniel Cornelis Cabilliau, heer van Damme, Beaupré en Condécorel* verwekte Pieter/Peter De Vos een dochter *Cornelia* (° 1610 - †26.6.1636), *vrouwe van Beaupré en Hamme*. Cornelia huwde op 20 september 1629 met *Peter/Pieter Coloma, derde baron van Bornhem, burggraaf van Dourlens, Heer van Brestel, Bodabilla en van Moriensart*.

Vervallen en door Spanjaarden leeggeplunderd tijdens de Geuzenoorlogen werd het Land van Bornem in 1587 verkocht aan de Spaanse edelman *Pedro Coloma, heer van Bobadilla*, die met het Spaanse leger van Alexander Farnese naar de Nederlanden kwam.

De familie Coloma stamde uit een oud Spaans, Catalaans geslacht (tot het einde van de 18de eeuw was de oorspronkelijke naam 'Colombe' - de duiven zijn als symbool terug te vinden in het familiewapen). Hun voorouders kwamen met de Spaanse troepen in 1577 naar onze gewesten, waar zij zich voornamelijk vestigden in de streek van Bornem, Mechelen, Moriensart en Seroux.

Het waren vooral keurofficieren en magistraten, met een grote belangstelling voor kunst en wetenschappen.

In het Landboek van 1699 vinden we wel "*de Graeve van Bornhem*" terug met 6.410 roeden (20ha 83a 25ca) eigendommen die - met uitzondering van 2 percelen - alle verpacht waren aan inwoners van Denderhoutem. De percelen liggen weliswaar verspreid over gans de gemeente maar de overgrote meerderheid ligt toch in de *Houtemkouter* en het *Bosshelleveld* waarin Horenbault het groen afgezoomd vierkantig perceel situeert en er boven de vermelding "dheer van Beaupré" plaatst.

Eigenaardig genoeg worden de 21 eigendommen omschreven als land of meers maar, 100 jaar nadat

Horenbault zijn kaart tekende, is er geen spoor terug te vinden op die plaats van een "behuysde stede" of "schallenhuys" in het Landboek.

Wanneer wij inzoomen op Denderhoutem in het exemplaar dat wij kennen van de **Antonius Sanderus Alostanaë-kaart** (1644) herkennen wij, naast de "Waerde Dries" en "Leebeke", aan de gebruikte symbolen ook de parochiekerk, de (verdwenen) korenwindmolen en de kapel (van Zeven Smarten) (in en aan de huidige Molenstraat) en verschijnt op de plaats waar het afgezoomd perceel "Beaupré" stond nu het symbool van een omwald(e) kasteel(hoeve) met de vermelding "**DHeere van Bennre**".

De universiteitsbibliotheek Gent waarschuwt echter expliciet dat over bepaalde van Sanderus' historiografische interpretaties de meningen zijn verdeeld. Sanderus heeft waarschijnlijk de informatie die hem was meegedeeld fonetisch neergeschreven want "**Bennre**" raakt kant noch wal.

Joan Blaeu, zoon van de Nederlandse cartograaf en globemaker Willem Janszoon, geeft na de dood van zijn vader, vanaf 1662 de **Blue Atlas Maior** uit. De atlassen - desgewenst in aantrekkelijke kleuren en/of verlucht met bladgoud - van vader en zoon Blaeu waren in de 17de eeuw de meest gedetailleerde ooit gemaakt.

In deze **Blue Atlas Maior** staat ook de prachtige gedetailleerde - met de hand ingekleurde - *Nova Et Accrvata Comitatus Et Ditionis Alostanaë* waarvoor hij - met instemming van Sanderus - diens *Nova et Accrvata Comitatus Editionis Alostanae in Flandria Imperiali Tabvla* uit 1644 als basis gebruikte en ... corrigeerde waar het kon: het symbool voor een omwald kasteel is gebleven maar **Bennre** is nu... **Bennye** geworden.

En wanneer je dit **Bennyë** uitspreekt kom je automatisch terecht bij **Bijne/Beyne/Beijne/Bain/Baine** en ja, de naam **Bijn(e)** komt inderdaad voor in het Landboek van Denderhoutem uit 1699: ene **Jonker Bijn(e)**.

Jonker was een adellijk predicaat dat men toekende aan ongetitelde – en ambtdragende – “bijna-edelen” die door het verwerven van gronden of ambten zich een trap hoger konden plaatsen op de sociale ladder. Deze “*nouveaux riches*” werden dan ook wel eens grondadel genoemd.

Bovendien vernoemen Broeckaert en De Potter de *familie de Beyne* onder “*de aanzienlijke geslachten die een verblijfplaats hadden in Denderhoutem*”. De jonker uit het Landboek 1650/'99 bezat 2.335 roeden (7 ha 65a 37,5 ca): naast eigenaar van “*de meulen met den bergh*” op de Meulenkouter wordt hij ook nog genoemd als eigenaar van een huis op de “*Plaetse*”, drie percelen landbouwgrond op respectievelijk “t Veldeken beneden 't Dal”, op het “*Boschelleveld*” en op de “*Letterkouter*” en vijf “*meerschen*” in de “*Wuerftmeerschen*”, op het “*Mijnaertsveld*”, het “*Brullensveld*” en de “*Letterkouter*”. Eigenaardig genoeg is er in het Landboek nergens sprake van een kasteel of omwalde hoeve.

Eén van de belangrijkste uitgevers van kaarten in de Zuidelijke Nederlanden tijdens de 18de eeuw was de Brusselaar **Eugène-Henri Fricx** († 1727/33), een Brusselse boekhandelaar en uitgever gespecialiseerd in kaarten en plannen. Hoewel zelf geen cartograaf, was hij toch een groot promotor van de cartografie in onze streken. Het werk is van een hoog wetenschappelijk niveau, wat onder meer blijkt uit de precisie en juistheid van de kaarten, die tot in detail en met de grootste zorgvuldigheid zijn uitgewerkt. De kaarten, getekend door Franse ingenieurs, bieden een getrouwe weergave van de Zuidelijke Nederlanden en van de grenzen van Frankrijk tijdens de eerste helft van de 18de eeuw.

Op zijn kaart der Zuidelijke Nederlanden - één van de 24 typografische kaarten uit de bundel “*Carte des Pays-Bas et des frontières de France, avec un recueil des plans des villes, sièges et batailles données entre les hauts alliés et la France*” die de “*imprimeur de sa majesté*” tekende in 1712 staat er wel degelijk op die plaats - rechts van het dorpscentrum richting “Ereghem” (Iddergem) - het gebruikelijke torentjesymbool voor een kasteel(-hoeve) herkenbaar aan de vlaggetjes op het dak.

Er boven herkennen wij het symbool van een staakmolen (in de Molenstraat) - ooit eigendom van de reeds hogergenoemde familie du Beyne) en de nabijgelegen (lazarij-) kapel (nu Kapel van O.L.Vrouw van Zeven Weën).

Ook het **Hof Terbroeck** staat met naam vermeld op de kaart maar naast het kasteelsymbool ontbreekt elke naam.

⁷Frans DE POTTER en Jan BROECKAERT omschrijven het als volgt: “*het Hof te grooten Broeke, groot 15 bunder, ten jare 1569 aan Pieter de Rycke, van Gent, gehuwd met Jozijne Hueribloc. De eigenaar, die in de godsdienstige beroerten een rol had gespeeld, was bedreigd met inbechtenisneming en ging op de vlucht; zijn hof werd door de regering verbeurd verklaard en Olivier Cobbaert hield het toen in pacht voor 148 pond tournois, 8 razieren koorn en een lam 's jaars.*”

In het Landboek van 1650/1699 vinden wij als eigenaars van onroerend goed naast de echte adel "*de Heeren deser prochie*" (van Rotselaar)?), "*de graeve van Bor(n)hem*" ook de volgende bijna-adel met Jonker Gonsales de Uxurano, Jonker Carion - Heer van Stuynes, Jonker Hophem, dheer Anthon Cerite, dheer Franchois Ter Linden, dheer Philip Appaert (later meer over deze familie), dheer Van der Bruggen, Sieur Jan Ingelgraef, Sieur Jacob Van Der Haeghen, Nod-Deus-Petrus Du Proveyn / de Provins gehuwd met Catharina du Beyne en - uiteraard - de familie de Beyne zelf.

De enige vermelding in het boek naar een mogelijk (stenen) kasteel vinden wij bij ene Joos Van Landuyt die van den graeve van Bor(n)hem in de Vijvermerschen pacht "*daer het schallenhuis* (schaliënhuis: met leien dakbedekking en derhalve alleen betaalbaar door de rijkere klasse) *heeft gestaen*" (let op de verleden tijd en de locatie die niet klopt.)

Helemaal te gek wordt het wanneer wij de Kaart van de Franse ingenieurs-geografen, ook wel Villaretkaart⁸ genoemd, bekijken.

⁸Na de slag bij Fontenoy (1745) kregen de Fransen voor enkele jaren de controle over onze gebieden. Het is in die militaire context dat de meer dan 79 kaartbladen ontstonden. Villaret was sedert 1743 kapitein en geografisch ingenieur van de koning van Frankrijk. De opmetingen op het terrein gebeurden door gespecialiseerde cartografen met een militair statuut, de "ingénieurs géographes du Roi", daarbij begeleid door de beroemde Franse astronoom en cartograaf César-François Cassini de Thury (1714-1784). Deze wetenschapper had over het Franse grondgebied een triangulatiernetwerk uitgezet met de meridianen doorheen Parijs als uitgangspunt. Vanaf 1746 deed hij op bevel van Lodewijk XV in onze streken opmetingen om ook hier zo een netwerk van exact gepositioneerde driehoeken uit te zetten, dat aansloot bij het Franse. Cassini creëerde daarmee als het ware het geometrische canvas van de kaart; hij voerde met twee kwadranten hoekmetingen uit vanuit een hoger gelegen positie (meestal een kerktoeren, soms een tumulus of windmolen). Op basis daarvan berekende hij de onderlinge afstanden tussen steden en dorpen, en ook afstanden van steden ten opzichte van de meridiaan en parallel van Parijs, en hun lengte- en breedtegraden. Die gegevens werden dan gecommuniceerd aan de ingénieurs géographes, die deze correct gepositioneerde plaatsen vermoedelijk eerst op kaart aanduidden (inclusief noordpijl), waarna ze eropuit trokken om de tussenliggende topografie in kaart te brengen. Door haar grote schaal en enorme zin voor detail geeft deze topografische kaart ons een uniek zicht op onze gewesten, zo'n kwarteeuw voor de Oostenrijkse graaf Ferraris zijn beroemde kaarten opmaakte. Door beide kaarten te vergelijken, krijgen we een vollediger, duidelijker, kritischer en geloofwaardiger beeld van ons cultuurlandschap en zijn evolutie in deze historisch belangrijke scharnierperiode. De 79 Villaretkaarten van 95 bij 68 cm. hebben een schaal van 1/14.400. Economische activiteiten zijn cruciaal voor de bevoorrading van een leger en creëren bovendien vaak herkenningspunten in het landschap. Geen wonder dus dat naast weilanden, boomgaarden, bossen ook water- en windmolens en visvijvers systematisch worden aangeduid.

Uit de Villaretkaart nr 31 bovenstaand detail van Denderhoutem-dorp, met links bovenaan de (nu verdwenen) korenwindmolen (in de Molenstraat) en ... een merkwaardige vijver gevoed door het water van de Molen-/Hoender-/Kipsteekbeek op de plaats waar eens het kasteel zou kunnen hebben gestaan.

Hoe fenomenaal verdienstelijk Ferraris' Kabinetskaart (hieronder) ook is, perfect is zij helaas niet. Naast de technische beperkingen die eigen zijn aan elke historische kaart, heeft ook zij haar specifieke lacunes, onnauwkeurigheden, interpretatieproblemen en fouten.

Op de nochtans erg gedetailleerde kaart van 1770 staat de korenwindmolen maar is er helemaal geen spoor terug te vinden van een omwalde kasteelhoeve - laat staan van een vijver op de waarschijnlijke locatie ervan. Er staat wel een met bomen duidelijk afgebakend perceel middenin een groot groengebied duidelijk opgedeeld in met bomen omzoomde percelen.

Nog gekker wordt het wanneer wij er de kaart bij nemen van de Gentse landmeter **Jacobus Josephus Lecler** die in 1784 een enigszins gemoderniseerde kopie van de Horenbaultkaart maakte. Deze uitzonderlijke grote figuratieve kaart (2,21 bij 3,03 meter) geeft een uiterst gedetailleerd beeld van de gehele regio tussen Dender en Schelde ten tijde van het Ancien Régime. De kaart bevat zowel natuurlijke (bossen, akkers, rivieren, etc.) als menselijke elementen (steden, kerken, abdijen, kastelen, huizen, hoeven, molens, justitieplaatsen en wegen).

Op deze kaart staat wel degelijk een duidelijk omwald perceel getekend, weliswaar zonder enige bijkomende legende of verwijzing naar de naam van de bewoner(s).

De verwijzingen van Antonius Sanderus en van Willem Janszoon Blaeu naar Bennre of Bennye bewijzen dus wel degelijk het bestaan van een omwald pachtthof of een kasteelhoeve en maken het dus zeer aanne-

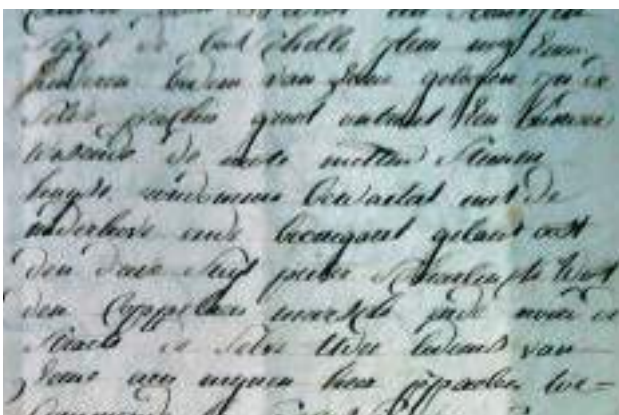
melijk en waarschijnlijk dat familie du Beyne - één van de door De Potter en Broeckart opgesomde "aan-
zienlijke families" - er woonde of heeft gewoond.

Ook al staan ze in het Landboek weliswaar vermeld als eigenaars van een huis op de *Plaetse/de Plesj* dat ze
niet zelf bewoonden maar verpachtten, nergens is er een vermelding van een kasteelhoeve. De frequente
vermeldingen van hun naam in de parochieregisters en klappers op de huwelijken maken het wel zeer
waarschijnlijk en aannemelijk dat de familie effectief in Denderhoutem "*verbleef*" maar een formeel bewijs
dat de familie de Beyne er ooit heeft "gewoond" vonden wij nergens terug. Of was het misschien dan toch
één van de andere "*aanzienlijke families*" die de kasteelhoeve bewoonde?

Klap op de vuurpijl is een procuratie voor verhef van lenen te Denderhoutem uit het leenboek¹⁰ Ressegem-
Borsbeke uit 1783 waarnaar G. Souffreau verwijst in zijn "*Geschiedenis van de Houten Korenwindmolen te
Denderhoutem*".

Daarin wordt Maria Ghislaine Ernestine Josepha Sophia van Cunchy, (° 1746 - † Antwerpen 1820) de
barones van Rollencourt, weduwe van graaf Claude Frans Joseph, graaf van Marnix Heer van Rollencourt
en Bornhem als moeder en voogd over haar zoon, graaf de Marnix en Bornhem genoemd als procuratie-
houdster voor leenverhef van een partij land op het Meulevelt groot 126 roeden 1/2, 4 dagwand 75 roeden
land op hetzelfde veld, 16 dagwand op de Houtemkouter en... een goed omschreven

*"Item nogh eenen an deren bodem van leene, gelegen in de selve prochie, grootomtrent één bunder, wes-
ende de mot(t)e metten steenen huijse, rondomme bewaert, met de nederhove ende boomgaert, gelant,
oost den dreve, suijt Pieter Scheerlinck, west den
Cappelaenmeersch, noord de straete."* (uit de suc-
cessie van de graaf de Marnix en Bornhem – 26 juli
1783).

De expliciete verwijzing naar een "*motte*" scheidt
sowieso meer duidelijkheid over wat wij ons moe-
ten voorstellen bij een omwalde kasteelhoeve zoals
getekend op de Horenbault-kaart uit 1596.

⁹ Verhef (of: leenverhef) was een term uit het middeleeuwse leenrecht. Wanneer een leenman een leengoed in bezit nam, door
erfenis of door aankoop, legde hij de eed van hulde en trouw af tegenover zijn leenheer (welke procedure de leenverheffing of kort-
weg ook verhef werd genoemd) en betaalde hij een symbolisch bedrag.

¹⁰ Rijksarchief Gent - Ressegem-Borsbeke leenboek AR149 n° 117

¹¹ 1 bunder = 4 dagwanden = 400 roeden = 1 ha. 22 a. 98 ca.

Het mottekasteel is één van de oudste kasteelvormen en speelde een uiterst belangrijke rol in de geschiedenis van de kastelenbouw. Het was een versterkte woonplaats van een adellijk persoon.

Een mottekasteel bestond uit een opperhof en een neerhof met een wal er omheen. Het opperhof was een grote kunstmatige aarden heuvel (de motte) meestal beschermd door een houten palissade en omgeven door een gracht. Op de hoogste motteheuvel (de opperhof) werd een houten donjon, een kasteel, een burcht of een ander verdedigingswerk aangelegd. De motteheuvel met zijn toren vertegenwoordigde het residentiële (adellijke) en militaire karakter van de plaats.

Op het neerhof speelde zich het dagelijks leven af: er waren ondermeer een boerderij, stallen, duiventil, "lochting", boomgaard, schuren en verblijfplaatsen van ondergeschikten: het neerhof vertegenwoordigde dus het dagelijkse leven. (*zie eigen reconstructie hieronder*)

Het geheel van grachten, aarden hellingen en palissades maakte van het mottekasteel een bijzonder indrukwekkende vesting, zeker in de ogen van een plattelandsbevolking!

Naast dit defensieve aspect had het mottekasteel ook vaak een residentiële functie, als de residentie van een adellijke figuur/familie.

Verder had het mottekasteel ook een niet te onderschatten sociale functie als statussymbool, dat wil zeggen als symbool van de heerlijke macht. Het optrekken van een kasteel was immers niet iedereen gegund! Hun rijkelijke levenswijze, uitgestrekt bezit, moeten een schril contrast gevormd hebben met die van de verpauperde bewoners der omliggende wijken.

Voor de adellijke familie blijkt het evenmin een vaste verblijfplaats te zijn geweest. Aanvankelijk bleef een mottekasteel beperkt tot een (houten) beschermende toren die een kleine militaire eenheid een verdedigbaar onderkomen bood. In de loop der jaren evolueerde het mottekasteel verder naar een deeltijds (zomer-?) verblijf van de familie wanneer hun aanwezigheid noodzakelijk was voor het uitoefenen van haar adellijke rechten zoals bv. het innen van de pacht.

Indien de oorspronkelijke burchttoren van hout was zal die intussen wel vervangen zijn door een steviger constructie met een stenen fundering van (bak-) stenen muren op de benedenverdieping en houten kozijnen op de verdieping opgevuld met muren van gedroogde leem of klei op gevlochten tenen (= dunne houtstammen) en afgedekt met een "schaliën" dak.

In de loop van de daar op volgende eeuwen zal het mottekasteel verder geëvolueerd zijn naar een (bak-) "stenen huise" (zoals beschreven in de procuratie voor verhef van lenen uit het leenboek Ressegem-Borsbeke uit 1783) en zal het bijgebouwen hebben gekregen zodat het geheel bewoonbaar werd voor een voorname familie met haar personeel. Het is niet bekend of één en dezelfde eigenaarsfamilie de kasteelhoeve bewoonde of dat ze werd verpacht aan een andere (bijna-)adellijke familie. Dat zou een verklaring kunnen zijn van de verwijzing op de verschillende geconsulteerde landkaarten naar de familie van "dHeer Beyne".

Het geheel moet dus tussen 1783 en 1830 volledig zijn vervallen en de gronden verkocht want op de kaart van het "primitief kadaster"¹² van Denderhoutem getekend door landmeter Vanommelingen tussen 1830 en 1830 zien wij nog duidelijk de in de hogergenoemde procuratie voor verhef van lenen vernoemde "*oost den dreve, ... , west den Cappelaenmeersch, noord de straete.*" maar helemaal geen bebouwing meer aan de overzijde van de straat.

Van onschatbare waarde om de oorspronkelijke toestand van het perceel waarop het mottekasteel moet hebben gestaan te bepalen zijn wel de op de kaart getekende perceelnummers sectie B 1319 en B 1320 ... die nog altijd bestaan.

Feit is dat de hogergenoemde procuratie voor verhef van lenen ons via **Maria Ghislaine Ernestine Josepha Sophia van Cunchy**, de *douairière de Marnix* terugbrengt naar het startpunt van ons onderzoek: bij **dHeer van Beaupré** en de **Graven van Bornem**.

De bezittingen van de Marnix gingen na het overlijden van haar echtgenoot over in haar handen; zij stond in voor de opvang en begeleiding van de nog te jonge Charles de Marnix. In de twee Jaarboeken 2012 die de Vereniging voor Heemkunde Klein-Brabant¹³ hebben uitgegeven komt de duizendjarige geschiedenis van het kasteel van Bornem - beter bekend door zijn huidige Kasteelheer Graaf John De Marnix de Sainte-Aldegonde in de VTM-reeks - en haar bewoners uitvoerig aan bod.

¹²Het 'primitief' (in de zin van 'eerste') kadaster dateert uit 1830 en bracht alle individuele eigendommen in kaart per gemeente, onderverdeeld in secties en genummerde percelen samen met de oplistings van hun eigenaars. Het "primitief kadaster" werd in 1834 bekrachtigd en werd - via de Popp-kaarten - de basis van ons huidige kadaster. Het heeft ook een belangrijke historische waarde, als vroeg-negentiende-eeuwse momentopname van het landschap, van steden, dorpen en wijken en van gronden en gebouwen net vóór de 19de- en 20ste-eeuwse industrialisering, verstedelijking en grootschalige infrastructuurwerken.

¹³ <http://www.heemkunde-klein-brabant.com/>

In deel twee kwam de aanwezigheid van douairière de Marnix, **Marie-Ghislaine Ernestine Josephine Sophia van Cunchy**, uitgebreid aan bod maar haar bezittingen in Denderhoutem behoorden spijtig genoeg niet tot de prioriteiten van de uitgevers. Tijdens haar eigenaarschap werden tijdens de Franse revolutie het kasteel en aanhorigheden verkocht door het Franse Directoire, maar na haar terugkeer door haar terug verworven.

Deze **Maria Ghislaine Ernestine Josepha Sophia van Cunchy** kunnen wij probleemloos linken aan

Peter/Pieter van Coloma, de derde baron van **Bornhem**, burggraaf van **Dourlens**, Heer van **Brestel**, **Bodabilla** en **Moriensart** en diens erfgenamen:

Johan Frans van Coloma (° 22.8.1630 - † 24.6.1700), zoon van **Peter/Pieter Coloma** (° 1595 - † 1656), derde baron van **Bornhem**, burggraaf van **Dourlens**, Heer van **Brestel**, **Bodabilla** en van **Moriensart** en **Cornelia de Vos** (° 1610 - † 1636), Vrouwe van **Beauprez** erfde de titel Graaf van **Dourlens** en **Bornhem**, Heer van **Brestel** en **Moriensart**. In 1654 huwde hij met **Maria Therese van Ongnies** (° 1630 - † Mechelen 7.12.1712) met wie hij een dochter **Maria Francesca van Coloma** (° 18.9.1656) had.

Zij huwde op 26.5.1683 met **Karel Ignace Philips van Lannoy**, Graaf van **Beaurepaire** (° 1650 - † 1715) met wie zij een dochter **Eleonore Aldegonde van Lannoy** (° 1689 - † 1773) kreeg.

Eleonore Aldegonde van Lannoy huwde op 18.6.1718 met **Baudry Adalbert, Graaf van Marnix, Heer van Rollencourt**. Hun zoon **Claude Frans Joseph, Graaf van Marnix, Heer van Rollencourt en Bornhem** (° 1723 - † 1780) huwde op 52 jarige leeftijd op 9 augustus 1775 met **Maria Ghislaine Ernestine Josepha Sophia van Cunchy**, (° 1746 - † Antwerpen 1820).

En dus is de cirkel rond. Door het over elkaar plaatsen van de verschillende historische kaarten (aangevuld met het checken van de kadastrumnummers) kan nu met zekerheid de exacte locatie bepaald worden waar eens de omwalde Atomse kasteelhoeve stond: Teerlingstraat huisnummers 36 tot 50.

Zo is "Het mysterie van de verdwenen Atomse kasteelhoeve of het omwald pachthof" opgelost.

Luc POTS

De Haaltertse facteurs

Worden er de dag van vandaag brieven en pakjes meestal met wagen of bromfiets besteld, enkele decennia geleden kwam de postbode (de facteur of den boy) met de fiets. Geladen met de zware lederen schoudertas ging het van deur tot deur.

De eerste werkdag van het nieuwe jaar werd er steevast aangebeld om 'ne nieuwjaar' te wensen en menig druppelke werd achterover gekapt. Het identieke scenario speelde zich af bij de uitbetaling van de pensioenen, dat toen nog gebeurde door de postbode.

Elke postbode kreeg bepaalde straten toebedeeld, zodat hij wist wie waar woonde. Zelfs met een verkeerd of zonder huisnummer kwam de zending in de juiste bus terecht. De facteur had naast zijn professionele job eveneens een sociale taak, wat enorm geapprecieerd werd vooral voor de oudere, zieken en alleenstaanden.

Op onderstaande foto staan onze facteurs samen met de postmeester, Henry Dooremont naar aanleiding van zijn verjaardag. Het vertrouwde kantoor verdween in 1982 en werd een feestzaal 'Ter oude poste' toen gerund door de familie Roger Hespels. Een nieuw postkantoor werd gebouwd op de Achterstraat en werd ingehuldigd op 26 maart 1982 door Minister van Verkeerswezen en P.T.T. Herman De Croo en Staatssecretaris voor P.T.T. Paula D'Hondt-Van Opdenbosch.

v.l.n.r.: 1- Kamiel Baeyens (loketbediende), 2- Wilfried Janssens (Keiberg-Gotegem), 3- onbek.,
4- Willy De Nul (vervanger postmeester), 5- Omer Moens (Molenstraat-Ekent), 6- Jan Volckaert (Stationsstraat-Houtmarkt-Diepeweg), 7- André Beeckman (vervanger), 8- Kamiel De Pauw (Beekstraat-Bergstraat),
9- Hector De Rijck (vervanger), 10- Remy Fossel (Hollestraat-Boekent), 11- Raf Coppens (vervanger),
12- Maurice Wijnant (Terlicht-Landlede), 13- onbek. (vervanger), 14- Lucien Buyl (Edestraat-Bosstraat),
15- Henry Dooremont (postmeester), 16- Julien Veirman (vervanger), 17- Maurice Scheerlinck (Muisstraat-Bruul)

*Willy De Loose
Met dank aan Wilfried Janssens.*

Esperantocursus op Terjoden-1964

Op initiatief van enkele Terjodense studenten, o.a. Frans Dierickx, ex-praeses van de studentenclub 'Moeder Skiptrekker' uit de regio Denderleeuw, werd een esperantocursus ingericht in het patroonaat.

Paul Ghijsels, lid van de studentenclub, opgericht in 1953 ontwierp een embleem waarin de letters V, C en F verwerkt zijn.

Zittend: Norbert Van Haudenhuyse, Etienne Provost, Gerda Roels, Luc De Schrijver, Jeanine Van der Heyden, Godfried Ghijsels, Annie Geerts, Wilfried Raes, Roger De Groot, Frans Dierickx, Herman Buyle en Maurice De Wit.
Staannd: onb., Annemarie Michiels, Christiane Gees, lesgever Robert De Bondt, Eddy De Pauw, Godelieve De Waegneer, Helene Ghijsels, Marga Coppens, Nora Lievens, Godelieve De Munter, Marie Raes en Dirk Lievens.

Het esperanto is ontworpen om mensen uit verschillende landen met elkaar te laten communiceren. De taal is ontworpen door een Poolse taalkundige Lezjer Zamenhof onder de schuilnaam Dr. Esperanto (= iemand die hoopt).

'Het esperanto zou gesproken worden in ruim 20 landen, dus waarom niet op Terjoden?', dachten de studenten en het werd een niet onaardig succes.

Als regio werd Denderleeuw gekozen omdat eertijds de boten op de dender langs het jaagpad voortgetrokken werden door boottrekkers (skiptrekkers).

Het is gestoeld op Zweeds model waarin de kleuren geel en blauw verwerkt zijn.

V: valeat (het is waardevol)
C: crescat (het groeit)
F: floriat (het bloeit)

Embleem studentenclub 'Moeder Skiptrekker'

Met dank aan Yvan Scribimus, Freddy De Backer, Godfried en Paul Ghijsels +, Maurice De Wit, Annie Geerts.

Krijgsgevangenen WO II

Bij de herdenking van het einde van WO II, nu 75 jaar geleden willen wij ook aandacht schenken aan de lotgevallen van de krijgsgevangenen, in zo verre natuurlijk dat wij documenten in bruikleen krijgen van hun familieleden.

Stalag XI B Gevangene nr. 55655

In oktober 2015 werd Ernest (Nestjen) Beerens in de bloemetjes gezet n.a.v. zijn 100e verjaardag! Hij werd geboren te Haaltert op 13 oktober 1915 en was

dus een jonge kerel van 25 jaar bij het uitbreken van de oorlog.

Uiteraard volgde er de mobilisatie, een eerste maal van januari 1936 tot oktober van datzelfde jaar.

Enkele maanden later volgde een tweede oproeping die eindigde in december 1937. Hij werd ingedeeld in het 16e Linieregiment.

Met een dreigende oorlog in het verschiet huwde hij op 1 juli 1938 met Julia Vijverman (° Ha, 18/10/1913 en † Ha, 14/02/2001). Zij vestigden zich in Eekent.

Het noodlot achtervolgde hem. Bij het uitbreken van de oorlog in mei 1945 volgde een 3e mobilisatie.

Tijdens de vijandelijkheden werd zijn compagnie gevangen genomen op 24 mei in Oost-Rozebeke.

Van in Oost-Rozebeke volgde een 7-daagse voetsmars van zo'n 500 km naar een werkkamp in Fallingbostal (Nedersaksen).

Hij werd er ingedeeld in Stalag XI B en kreeg nr 55655 op zijn jas gespeld. De gevangenen werden te werk gesteld in de ondergrondse zoutmijnen.

Dat dit zwaar labuur was hoeven wij niet te vertellen en dat de hygiëne en de voeding op een laag pitje stonden kunnen wij ons voorstellen.

In een brief van zijn echtgenote is het hoofdthema: kleding en voeding! Na 8 maanden van ontbering werd de 'Entlassungsschein' afgeleverd en mocht hij terug naar zijn geboortedorp, waar hij verwelkomd werd op 18 februari 1941.'

Haaltert 6-12-40

Lieve Allan Ernest
 Hoopmaals kom ik u te laten weten
 den staat onzer goede gezondheid,
 gelijk wij van u ook denken. Doch
 lieve Allan ben ik in u ongerust
 daar het zo lang geleden is dat gij ge-
 schreven hebt het is van den 17de oktober
 geleden dat gij naar mij gschreven hebt
 omdat mi brak ons ongerust. Ik ga u
 weer een pak van 5 kilo en van 5 kilo
 op zenden met nog wat ondergoed en
 brood, hoesen, kisten, onbedryf, gal, hand-
 doek, neeuwdoeken en wat water en
 en dan een pak van een kilo met een
 paar veters en peesjes en laarsen,
 weten lieve Allan of gij u onderpak
 ook gelyk hebt het nog niet met
 en het u daar gelyk en maak dat
 gij u plan daar kust trichter wij zullen
 het ook ook de beste kwaliteit van u
 v. K. K.

Hij nam het dagelijks leven terug op en was achtereenvolgens werkzaam in een houtnijverheid in Sint-Gillis Brussel, in de wasserij Pura te Haaltert en als afsluiter onderhoudsman in het gemeentepark 'De Warande'.

Nestjen, zoals iedereen hem noemde, was een vriendelijk en sociaal bewogen persoonlijkheid. Hij was in 1950 één van de medestichters met E.H. Bosteels van de KWB (Kristelijke Werknemersbeweging) en was ruim 30 jaar actief bij de Gezinsbond (toen Bond van Grote en Jonge Gezinnen) en bij Ziekenzorg.

Hij was een regelmatige deelnemer aan de 11-novemberherdenkingen en op 13 oktober 2015 kon hij nog samen met zijn familie zijn 100 jaar vieren in het Woonzorgcentrum Sint Jozef te Haaltert. Nestjen ging heen op 26 februari 2016.

Nestjen en Julia kregen 5 kinderen en 11 kleinkinderen en 15 achterkleinkinderen.

Nestjen met zijn zoon op de 11-novemberviering 2013.

Enkele KWB-ers: Frans Schandevijl, Nestjen Beerens, onderpastoor en proost L. Bosteels, Marcel Van Cauwenbergh en Maurice Van Hoeck.

De eeuweling met zijn kinderen: Martha, Frans, Etienne, Godelieve en Paul.

Willy De Loose
Met dank aan Etienne Beerens

Groote waschdemonstratie te Heldergerem

In het midden van vorige eeuw deden de huishoudtoestellen hun intrede. Het 'waschtoestel, noch elektriek, noch mekaniemk' één van de revelaties uit die periode.

Her en der werden door de firma's demonstraties ingericht om onze huismoeders te overtuigen het zware labeurwerk, handwassen, te bannen. Zo ook in Heldergerem.

Charles De Vuyst (Zaal Madelon) zette de deuren open om de geïnteresseerden te verwelkomen. Aangezien het drie avonden in beslag nam, kunnen wij wel spreken van een overtuigend succes.

Weet iemand hoe dit toestel werkte?

Uit het archief van Roger De Troyer (†)

SPAART ZEEP & LIJNWAAD.

MÉPHISTO
LESSIVEUR
HYDRO-PNEUMATIQUE

Slechts 3 dagen!

Maandag 6, Dinsdag 7 en Woensdag 8 November 1939
— te 7 uur —
in de Zaal „Madelon”
bij *M. Charles DE VUIST*
Kerkstraat, HELDERGEM

Groote Waschdemonstratie

Mit het beste en mooiste waschtoestel der ganse wereld; het wascht, spoelt en bloekt het lijnwaad, hetgeen tot nu toe nog niet nimmerom was. Jeder huisvrouw kan het gebruiken in haar huisgein, het neemt geen plaats.

Noch Machien — Noch Elektriek — Noch Mekaniemk

EEN WONDERBARE UITVINDING

(Origineel produkt vervaardigd door de N. V. Lampson & Bénérd te Luitik).

Dit kleine toestel wascht in twee uren meer lijnwaad dan een persoon in eenen gansechen dag, maeker het lijnwaad is verrijken, zonder verloopige kookleg en zonder bloeking, **WET DE HELPT VAN ZEEP.**

Uw lijnwaad sal drie maal langer duren dan met alle andere waschmachien.

Waschen wordt aangenaam en spaarsamer in plaats van een voorwerp van slechtgeindheid, vooral de besoeftigen het zinnen bewijzen.

De onbesoefden worden vriendelijk verzocht kennis te nemen in verpanden.

Men gaffes er tijd te komen; elke betoging deest slechts een half uur.

Elke huisvrouw welke groot belang hecht aan rein en net waschgoed niet niet sich te komen overtuigen.

Ingang vrij.

Men gaffes vull goed mede te brengen (werkliedoren, gordijnen, enz.)

KUNST ZIJN EN OVERTUIGT U!

12 handen in 5 minuten	54% zuinder spoelt gebruiken	kookart het groot 3 maal langer was het schaal sijn	Toental aan 175 Fr. in hout koper vervaekeld nao 200 Fr.
------------------------------	------------------------------------	---	--

— 10 JAAR WAARBOEG —

BEKLAAMPRIJS voor hetzelfde getante te konstante; 150 en 175 Fr.

Het toestel wordt verzegelsen binnen de 14 dagen na den aankoop indien het den aangevonden omdag niet geeft. **Vernijdt U van alle namaakals.**

MÉPHISTO, 48, Vredestraal, LUITIK.

Wandbeplakke: Luitik, 14.022 — Telefoon 10.16
Andere vertalen. Wijk C. Heldergerem, Dinsdag

Konijnenpoten brengen geluk

Dit verhaal speelt lang voor de historische omwenteling geheten Algemeen Automobiëlbezit. Het komt af en toe in het spookhuis van mijn geheugen huis houden en handelt over een man uit Mere, een man voor wie ik als kind een beetje bang was. Zoals voor Sint-Maarten en voor schabouwelijk uitgedoste driekoningen. Genoemde Merenaar ontvelde sneller konijnen, na ze eerst te hebben geslacht natuurlijk, dan hij met de ogen kon knippen. Simsalabim.

In mijn herinnering was het altijd zomer en altijd zaterdagmiddag. Een stuk krant tegen het raampje van onze voordeur was voor hem het lokaas dat er wat te rapen viel. Hij struinde zomaar op goed geluk de streek rond op zijn qui-vive voor slachtrijskonijnen. Zijn gammele fiets liet hij zwaar tegen de voorgevel aanleunen. De bagagedrager was behangen met zijn vorige buit: konijnenpelsjes. Bloederig, slijmerig en behaard hingen ze met trossen langs weerszijden tegen het achterwiel te bungelen. Zijn hebben en houden liet hij onbemand achter in de zinderende zon. Niemand zou het in zijn hoofd halen een vinger uit te steken naar die vieze janboel. Hij was een ietwat uitgemergelde, sjofele kerel, onze poelier. De onvermijdelijke vaalblauwe overall zat hem gegoten als een goed zittend slecht pak. Gebraden konijn was in minder barre tijden synoniem voor feest, bijproduct van processies en vuurwerk of de betoverende kermismolens met hun vreemde tuigage. Onze poelier had een neus voor konijnenvlees. Hij wist waar de beestjes vertoefden en gokte erop wanneer hun aards verblijf ten einde liep. Ze hadden de eigenaars al genoeg gekost aan eten, drinken, hooi en stro en stinkende uitwerpselen ruimen, redeneerde hij. Terecht. Mijn ouders dachten krek hetzelfde. Langs het poortje kwam hij naar binnen, onder de plastic luifel waar een weemoedig grijs licht schemerde, fier en fluks als een te snel opgeschoten puber. Enkele tellen lang stond hij sprakeloos om zijn as te draaien, de omgeving in zich opnemend

zonder die echt te zien, zich oriënterend waar hij de vierpotigen vermoedde die gespannen onraad roken.

Kom maar mee, wenkte vader, die voor de slachter uit trippelde naar het inderhaast ineen geflanste hok waar de stank van door pis en keutels doorweekt strooisel je van je a propos blies. Je hoorde de dieren scharrelen en trappelen in het aanschijn van het moordend mes. In paniek stoven ze uit elkaar, doken onder een handvol hooi, of bleven voor dood liggen. Het slachtoffer, dat vader als onverbiddelijk scherprechter met de vinger aanwees, kon geen kant op. Met een graaiende hand plukte de poelier het beest bij de lange, tegen de nek gekleefde oren en kneep in het vel net boven de koddige staart. Met zijn spartelende prooi beende hij naar het grasveldje onder de doorgezakte wasdraden. Vader bleef wijselijk nog een poosje in het hok lanterfant tot het vonnis was voltrokken. In een wip had de poelier het konijn ontmanteld, hingen de darmslierten en andere organen uit de onderbuik, terwijl een dun straaltje bloed uit de omlaag bungelende kop op het gras zeikte. Het vel pelde hij er vakkundig af. Na afloop stak hij zijn mes in een lederen foedraal. Een druppel of een flesje bier klokte hij zonder pardon achterover. Slachten is een dorstige stiel. Toen sloop hij als een kruimeldief, na een schuwe goedendag en tot de volgende keer, onze hofstede af.

Onze poelier verkocht ook konijnen. Levende welteverstaan. Dan liet hij vooraf het inmiddels gek geworden dier een poos in de huiskamer rondhossen om te bewijzen dat hij geen konijnen in zakken verkocht, maar... gezonde beestjes, lekker vlees voor lichaam en geest. Als de verkoop was beklonken, was meteen het lot van het dier bezegeld. Konijn met pruimen, gebakken en gestoofd in een jus van bruin bier. Met bloemige patatten of een homp puree met een kuiltje voor de saus. En moes

van geblutste appels, geraapt onder de boom waar een wespenorgie al dagen aan het zoemen was.

De poelier is er niet meer. Konijn slachten is een doe-het-zelf bezigheid geworden, of het vlees ligt kant-en-klaar, verpakt in milieu verpestend plastic in het rek van de grote magazijnen. De koterij ach-

ter ons huis is afgevoerd. Konijnenhok inclus. Kermissen, processies en driekoningen liggen op apegapen.

Wie de tijd meet aan hoeveel we hebben verloren, zou wensen dat we helemaal niets veranderd waren.

Norbert De Meyer

1891 - Het besproeien der aardappels te Haaltert

Dat ons gemeentebestuur destijds bekommerd was om het welzijn van de landbouwers bewijst een oproep van het Schepencollege in het Gentse vakblad 'De Akkerbouw'. In een brief van 16 september 1891 aan deze krant promootten zij 'den heilzamen invloed van besproeiing met de 'Bouillie Bordelaise' (1). Hun motivatie staaften zij op de resultaten die hun schepen en landbouwer Philemon Van Londersele proefondervindelijk had vastgesteld (2). Van Londersele plantte op de Kruiskouter een partij aardappelen. Hij liet enkele rijen onbesproeid en stelde vast dat het loof van de onbesproeide aardappelen mede door de heersende aardappelplaag er troosteloos bijstond, terwijl de andere nog groen en fris stonden.

In het bijzijn van de gemeentelijke overheid en een groot aantal 'ijverige landbouwers des dorps greep de oogsting der aardappels plaats en bekwam den volgende welsprekenden uitslag: 30 centiaeren of eene Aalstersche roede van de onbesproeide rijen gaf 60,5 kg, terwijl een zelfde aantal rijen van de besproeide groenten 82 kg. opleverden'. Dergelijke proeven spraken volgens het artikel 'Luide genoeg om de ongerijmde vooroordelen tegen het landbouwonderwijs en voordrachten te bekampen. Alle weldenkende landbouwers moeten eindelijk begrijpen dat er hoogst dringendheid bestaat met den stroom der verbetering en des vooruitgangs op te rukken, den ouden slenter te verlaten en zich te wapenen met de gouden en krachtige spreuk: "Help u zelf, zoo helpe u God!" (nvdr:...en de Bouillie Bordelaise!)'.

De brief werd getekend voor het College van Burgemeester en Schepenen door burgemeester Emiel de Sadeleer en secretaris Frans Reynaert.

Willy De Loose

1- "Bouillie Bordelaise" (koperkalkloog) op basis van kopersulfaat en gebluste kalk, wordt in de landbouw als schimmelwerend middel gebruikt. Dit product is nog steeds op de markt.

2- Scheerlinck J., Gezinsreconstructie Haaltert, HK 2000, blz. 679.

Philemon Van Londersele (° Ha 16-04-1831) was de oudste zoon uit het gezin van Jan Baptist en Angelina Van Sinay, schepen en grondeigenaar, wonende op de hoeve aan de Burchtweg nr. 15. Het was een zeer belangrijke familie in het Haaltertse politieke en sociale leven. Zijn vader was oud-schepen, andere broers werden koster, dokter en priester.

WOII - VERZETSMUSEUM
WWII - RESISTANCE MUSEUM
DE PATRIJS '44

HEEMKUNDIGE KRING

HAALTERT

TENTOONSTELLING
tussen Bib en Warandehuis
september-oktober

HAALTERT

